

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

§. 4. De Matrimonio præsumpto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

sufficit ad generationem prolis; ita nec matrimonium dici consummatum: sed illud sic, esto copula vi sit expressa; ergo & illud.

472. Ad. 3. Resp. Sponsam, vi oppressam, non privari jure acquisito ex privilegio, propter aliquam suam culpam, requisitam in subiecto ad gaudendum tali privilegio, quod specialiter respicit favorem Religionis amplectendæ, etiam ab illis, qui habent vinculum conjugale, solum ratum.

§. 4.

De Matrimonio presumpso.

473. Presumptio hic supponit pro conjectura in rebus dubiis, per rerum circumstantias frequenter evenientibus. Cum enim non raro fiat, in certis casibus deficere probationes, quibus in certam noticiam rei, quæ definienda est, perveniri possit, præsumptionibus juvamus, quæ saltem, ubi veritas non habetur, locum habent. Et quoniam olim matrimonia, simpliciter clandestina, validè contrahebantur; ac iis sic contractis conjuges malitiosè se separabant, magno animarum suarum damno, non suppetentibus alteri spoliato legitimis contracti matrimonii probationibus pro restitutione, quam quærebat; tam Actor quàm Judices præsumptionibus juvabantur, quæ saltem in foro externo obtinebant.

474. Not. autem, multis modis matrimonium dici presumpsum. 1. si non constet consensum matrimonio essentialem esse præstitum; sed tantum ex aliquo signo, vel actione conjicitur, illum intervenisse; & hoc casu matrimonium dicitur presumpsum præsumptione consensus conjugalis; 2. si constet de consensu per verba de presenti præstito, sed dubitatur, an non sit extortus metu, vi, coactione, & præsumitur ex aliquo deinde signo, vel actione subsequatâ, quod metus sit purgatus, hoc est, quod vel secutus sit alius consensus, vel prior rectificatus extra statum metus, coactionis &c. 3. si constet de consensu præstito sub conditione, & postea ex quadam actione, vel alio signo subsequuto præsumitur, conditionem esse remissam; his præmissis.

Tom. IV.

Not. 2. quod jure antiquorum Canonum, Sponsalia de futuro transibant in matrimonium hoc ipso, quod post illa inter Sponsos habita fuerit carnalis copula, ut dicitur c. Veniens; 5. de sponsal. ubi habetur casus, quod quidam in domo sua mulierem receperit, de qua prolem habuit, cui fidem coram pluribus præstitit, quod eam duceret in Uxorem: interim autem, cum apud domum vicini sui pernoctaverit, ejus filia nocte illâ secum concubuit, quos pater puellæ simul in uno lecto inveniens, ipsum eam per verba de præsentibus desponsare coegit, ac exinde dubitaretur, cui talis Vir adhærere debeat? Pontifex respondit: mandamus, quatenus si inveneris, quod primam post fidem præstitam cognoverit, ipsum cum ea facias remanere: alioquin secundæ (nisi metu coactus, qui posset in Virum constantem cadere, eam desponsaverit) adhærere facias ut Uxori; id quod etiam constat ex c. Is, qui 30. de sponsal. ibi: is, qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo, carnali copulâ subsequatâ, si in facie Ecclesiæ ducat aliam & cognoscat, ad primam redire tenetur: quia, licet presumpsum primum matrimonium videatur, contra præsumptionem tamen hujusmodi non est probatio admittenda. Ex quo sequitur, quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsequutum. Et tale matrimonium dicebatur matrimonium presumpsum præsumptione consensus; eò quod jus ex tali actu præsumperit, eam copulam esse factam, non animo fornicario (quia delictum non est præsumendum, sed probandum) sed animo conjugali, atque ad eam vero consensu in matrimonium de præsentibus.

Dixi: matrimonium fuisse presumpsum post Sponsalia de futuro, secutâ copulâ inter Sponsos; quod intellige de copulâ consummata, non autem solum attentata, seu non perfecta, nimirum si tantum fuit conatus sine vasis penetratione; vel etiam vasis penetratio, sed sine seminis admissione in illud: nam hoc requiritur, ut copulâ dicatur perfecta, & consummata. Deducitur ex c. Adolescens, 32. de sponsal. ibi: adolescens, qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet sapientis fuerit, carnaliter non cognoscens, eum alia postmodum per verba de præsentibus

Q 2

contra

contraxit: non primam, cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus: nec præsumptum, cum conatus non habuisset effectum: secundam debet habere uxorem. Ex quo colliges, jure antiquo, in foro externo, valida fuisse matrimonia præsumpta, ubi licet de consensu non constaret in foro externo, nisi ex ejusmodi præsumptione, intervenisse dicebatur.

477. Cæterum, hodiè, & jure novo Trid. Sess. 24. de reform. Matr. c. 1. matrimonia præsumpta, ubi consensus non nisi ex præsumptione constat, non valent in iis locis, ubi publicatum, & usu receptum est ejus decretum, irritans matrimonia simpliciter clandestina, seu contracta sine præsentia Parochi, & Testium: valent tamen in iis locis, ubi hoc ejus decretum locum non habet, ut dicemus infra; & quidem adeo, ut non admittatur probatio in contrarium, ut not. Barbof. in c. Commissum, ib. de sponsal. n. 9. quia nicitur præsumptione juris de jure.

478. Dices: ergo si quis in loco, ubi Trid. non est usu receptum, quoad decretum irritans matrimonia clandestina, contraheret Sponsalia de futuro, &, non animo maritali, sed verè fornicario, carnaliter cognosceret Sponsam, eo ipso Sponsalia transirent in matrimonium sic, ut, si cum alia contraheret Sponsalia de præsentibus, deberet etiam in foro conscientie morari eum prima, & matrimonium cum secunda nullum foret. Resp. illatum concedi, & fusè defendi à Barbofa in c. Commissum de sponsal. n. 7. & 8. sed contrarium dicendum est cum D. Thoma, quod lib. 7. a. 5. & communi Theol. quia si teneretur in foro conscientie manere cum prima, in quam per verba de præsentibus nunquam ipsa consensit, ut ponit casus, in conscientia teneretur conjugaliter vivere cum non sua, quod jure naturali & divino illicitum est. Dixi: in foro conscientie. Nam in foro externo, spectato jure veteri, judicabitur ex c. commissum 16. h. t. illa Sponsalia, secuta copulâ, transivisse in verum matrimonium. Ecclesia enim non judicat de internis, sed solum de externis. Copula vero carnalis cum Sponsa, post Sponsalia de futuro, juxta forum externum, vi juris antiqui, significat consensum conjugalem de præsentibus adeo in-

dubitato, ut teste Barbofa cit. n. 9. non admittatur probatio in contrarium per confessionem partis; quia malum, quod sequitur ex eo, quod cum Sponsa carnaliter cognita manere cogatur, caveri potest, supplendo quocumque tempore verum consensum; & illud minus est periculo, damnabiliter recedendi à matrimonio, quod foret, si admitteretur probatio, per confessionem partis. Excipe, nisi negotium foret tale, quod partium consensu dissolvi posset; tunc enim, ut rectè vult Barbofa cit. etiam contra præsumptionem juris de jure probatio admitti posset.

Si dicas: ergo Sponsus in dato casu, per sententiam compulsus, licitè conjugaliter vivet cum Sponsa, esto eam post sponsalia de futuro non maritali, sed solum fornicario affectu cognoverit, præsertim si ad hoc cogatur per censuras. Resp. in foro conscientie non posse; quia uteretur non sua. Hinc deberet potius pati omnes censuras (hoc enim non est peccatum) quàm illi carnaliter copulari, nisi reverà intercesserit consensus conjugalis, ut dictum est supra.

Difficultas est, an hodie, ac post Trid. 480. dent. in locis, ubi prædictum ejus decretum legitime publicatum, & usu receptum est, valeant matrimonia præsumpta, non de consensu, sed de metu purgato, vel conditione remissa; si quis eorum, qui per verba de præsentibus pure contraxerunt coram Parocho, & testibus, sub conditione tamen mente retentâ, & nullo modo coram illis expressâ; reclamet contra matrimonium, allegando consensum metu extortum, vel conditionem adimpletam non esse? Resp. in foro externo judicandum pro valore matrimonii etiam hodie; quia circa præsentem casum, ubi constat de consensu, nihil innovavit Tridentinum, sed omnia reliqua sub dispositione juris antiqui; jure autem antiquo talia matrimonia valent, c. Ad id, 21. de sponsal. ubi dicitur, quod matrimonium contractum spontaneâ cohabitatione convalescat. Nam cum Clementi III. propositum esset de quadam muliere, quam suus Vitricus cuidam Teutonico, initio invitam, matrimonialiter copulavit, respondit Pontifex: quod, quamvis undecim annos habens, ab initio invita fuisset ei tradita, & renitens: tamen quia

quia postmodum per annum & dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire: nec de cetero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum, quod non consenserit in eundem, nominaverit producendos: cum mora tanti temporis huiusmodi probationem excludat. Mandamus igitur, ut propter hoc non omittas, quod minus utrumque compellas ad alterum maritali affectione tractandum, nisi forte vellent ad religionem pariter convolare, poenitentia eis injuncta pro eo, quod ad alienos & illicitos concubitus uterque transiit. *c. Insuper. 4. Qui matr. accus. poss. ubi puella*, (quæ invita desponsata, postea sponte cognita) reclamanti contra matrimonium, audientia negatur, quod præsumatur per spontaneam copulam metus purgatus. In hoc itaque casu, inquit Clemens III. sentimus, quod adversus matrimonium audiri non debet, quæ ante cognitionem sui legitimum annum attingens, cum potuit, minimè reclamavit; sicut enim ante legitimum consensum (qui in duodecimo anno spectatur) potuit dissentire; sic postquam legitimo tempore accedente semel etiam copula carnali consensit, ex ratihabitione sibi super hoc silentium non ambigitur indixisse. *c. 2. de conjug. servor.* ubi jubetur Vir adherere mulieri, quam duxit, ignorans esse ancillam, si post hujus noticiam eam cognovit; quia ex hoc præsumitur renuntiasse privilegio competenti ex ignorantia conditionis servilis, de quo dicemus tit. 9. idem colligitur *c. 1. de his que vi. c. fin. de Raptor.*

431. Et ideo, si quis in facie Ecclesiæ contrahit per verba de præfenti, sed apposita conditione (siq; subsequitur copula carnalis non coacta, sed spontanea, cum Sponsa) in foro externo censetur conditionem remisisse, & matrimonium valebit absolute, quia præsumptio non est de consensu, sed conditionis remissione. Et sic esse decisum à Sacra Congr. CC. Trid. 13. Aug. 1622. testatur Barbosa in *collectan. decision. Apostolicar. Collectan. 465. n. 22. V. matrimonium.* Quod autem ex copula sectita re- & conditio remissa præsumatur, habetur in *c. Peritus, de condition. appof.* ibi: quia videtur à conditione interposita recessisse.

Dixi: si consensus externus purè datus 432. est coram Parocho, & testibus, licet contrahentes mente retinuerint conditionem, mutuam conventionem appositam, sed non expressam. Quia in tali casu legitime probari potest etiam in iudicio per testes jure Trid. requisitos, matrimonium esse purè contractum. Nec aliud exigit forma Trid. ad valorem matrimonii. Hinc etiam Gonzalez ad *c. 21. de sponsal. n. 5.* docet, si matrimonium coram Parocho, & testibus nulliter contractum fuit, propter metum, vel simile impedimentum occultum, non amplius ad ejus revalidationem desiderari solemniratem CC. Tridentini; quod ejus decretum hunc casum non comprehendat; quia ratio, propter quam Concilium decrevit, matrimonium non valere, nisi contractum coram Parocho, & testibus, est, ut vitentur gravia peccata, ex clandestinis nuptiis provenientia; quæ ratio non habet locum in præfenti casu, cum matrimonium prius nulliter contractum, in foro Ecclesiæ validum, reputetur, nec ullâ ratione sit clandestinum.

Controversum est, an hodie matrimonium in foro externo, censendum sit 433. validum, si coram Parocho, & testibus consensus externè manifestatus est per verba de præfenti, adjectâ simul externè conditione aliqua, de cujus eventu, seu purificatione non constaret Parocho, & testibus, atque adeo consensus prout absolute coram illis nunquam præstitus sit? Resp. valere matrimonium sine novo consensu (cum impleta est conditio) probabilius est; quia sic adest mutuus consensus coram Parocho & testibus per verba de præfenti expressus, nec amplius suspensus, & pendens ab eventu futuro. Erit tenet Castropal. *D. 2. de sponsal. p. 11. § 2. n. 5.* cum aliis. Nec enim plus exigitur à Tridentino. An autem ad valorem matrimonii, juxta formam Trid. conditionis eventui, necessariò præfentes esse debeant Parochus, & testes? controversum est; negante Sanchez. *l. 5. hic D. 8. n. 24.* affirmante cit. Castropal. *n. 11.* quia vi Tridentini debent sic esse præfentes consensus, qui matrimonium constituit, ut de illo possint testari; sed solus consensus purus, non autem pendens ab eventu futuro, constituit matrimonium; ergo

consensui puro adesse debent, quod non fit, si adsint consensui expresso per verba de presenti externè apposita conditione suspensivâ.

484. Sed hoc, vi formæ à Trident. præscriptæ, non est necessarium. Ibi enim plus non exigitur, quàm ut, per testimonium Parochi, & Testium Ecclesiæ constare possit de consensu contrahentium expresso per verba de presenti, quin exigatur, ut illis consent omnia, quibus instructus esse debet consensus, prout matrimonium constituit, aliàs etiam deberent esse presentes, quando procurator accipit mandatum, & ut nomine constituentis contrahat; vel puberes prius se pubertatem adeptos esse, illis probare tenerentur &c. Quare satis est, conditionem reipsâ impletam, vel remissam esse, sic, ut in iudicio, & pro foro externo remissio, seu recessus à tali conditione sufficienter probetur, sufficere præsumptionem, quâ nitebatur jus antiquum, quando consensus (prout à Trid. requiri jam diximus) illis constat. Quare, si post Tridentinum celebratum sit matrimonium per verba de presenti coram Parocho, & testibus, de illo quoad reliqua iudicandum est, sicut ante Tridentinum, cum præter solennitatem Parochi, & Testium, ibi nihil immutaverit; ita Sanchez. l. 5. hic, d. 1. n. 1.

§. 5.

De matrimonio Coactio.

485. Quæ vis, & coactio vitiet consensum ad valorem matrimonii tam jure naturali, quàm positivo necessarium à n. 389. sufficienter constat. Quia tamen inter impedimenta matrimonium dirimentia numeratur *Vis*, quæ liberos etiam invitos parentes, aut domini subditos, ad matrimonia cogant; item *Raptus*, cum mulieres vi abducuntur; quæ libertati matrimonii plurimum nocent, & quandam coactionis speciem præse ferunt, de hac quoque coactione breviter dicendum venit. Not. autem, nos agere hic de coactione præcisâ, & absoluta; hæc enim jure naturali omnem contractum facit irritum ex n. 391. sed *conditionalis*, quæ injustè cogit, vel matrimonium eligere, vel subire malum grave; ut amissionem bonorum, dotis, exhære-

ditionem &c. de quibus generaliter præmissum est, invalida esse matrimonia contracta per consensum metu gravi injustè incusso directè extortum, ut const. ex dictis à n. 434. his prænotatis.

Quæstio. I. de matrimonio coacto, metu exhæreditationis, pro qua dicendum, matrimonium à liberis contractum ex metu exhæreditationis cum injuria, seu injustè illis incusso à parentibus, eo sine, ut per hoc extorqueatur consensus in matrimonium, utroque jure nullum esse. Nam exhæreditari à parentibus est malum cadens in constantem Virum, saltem in casu, quo hæreditas cæteroquin obventura, est vel absolutè, vel respectivè magna, & liberorum statui vel indigentia cæteroquin debita; ergo si parentes metum talis mali per injuriam liberis incutiunt, eo sine, ut per hoc consensum in matrimonium extorqueant, tale matrimonium est nullum, non tantum jure naturali ex n. 434. sed etiam positivo ex n. 435.

Quæri autem potest, quando censetur *injustè* fieri exhæredatio, causâ matrimonii, à liberis inicit contra voluntatem parentum? Resp. spectato jure naturali toties *injustè* fieri ob eam causam, quoties exhæredatio contingit propter matrimonium à liberis inicit contra voluntatem parentum, quam in hoc casu licitè præterire poterant. Sic enim contrahendo liberi non delinquant; ergo si propter matrimonium inicit contra voluntatem parentum, nihilominus exhæredentur, injustè fit exhæredatio. Quibus porro casibus liberi contra voluntatem parentum nihilominus licitè matrimonia inicit, deduci potest ex dictis in præmissis supr.

Quæstio ulterior est, an parentes, spectato jure positivo, possint justè ac legitime liberos suos exhæredare, propterea, quod ipsi invitos matrimonium contraxerint? pro resolut. not. I. in authent. *Ut cum, de appellatione, collat. 8. c. aliud quoque capitulum*, non licere parentibus exhæredare liberos suos ex ulla causa, nisi ingratitude, nisi sit una ex 14. causis ibidem nominatim expressis, ibi: *ideo* necessarium esse perspeximus, eas *nominatim, præsentis lege, comprehendere, ut, præter ipsas, nulli liceat, ex alia lege, ingra-*